

Οι βασικές αρχές της 3^{ης} του Σεπτέμβρη και η σημασία τους

Η διακήρυξη της 3^{ης} του Σεπτέμβρη είναι το αποτέλεσμα επίπονων και μακροχρόνιων θεωρητικών διεργασιών του ΠΑΚ στα χρόνια από την ίδρυσή του ως τη μέρα της δημοσιοποίησης της την 3^η του Σεπτέμβρη. Ξεκίνησε από το πρώτο κείμενο του Ανδρέα Παπανδρέου μετά την έξοδό του από την Ελλάδα το 1968 και μετά από βασανιστική επεξεργασία σε σεμινάρια, συνέδρια και ειδικές συνεδριάσεις ολοκληρώθηκε, μετά την τελική του επεξεργασία στο Καστρί (στο ξενοδοχείο Καστρί και το σπίτι στο Καστρί του Ανδρέα Παπανδρέου), για να διαμορφωθεί πια ως πολιτικό κείμενο ενός πολιτικού φορέα.

Όπως και να χαρακτηρίσει κανείς την 3^η του Σεπτέμβρη και όσο και να θέλει να υποβιβάσει την αξία της δεν μπορεί να απορρίψει με κανένα τρόπο τις αρχές που περιλαμβάνονται σ' αυτήν, οι οποίες έχουν διαχρονική αξία και των οποίων ή ισχύς παραμένει αναλλοίωτη.

Πολλοί κάνουν σκόπιμα σύγχυση ανάμεσα στην ανάλυση της πραγματικότητας, την στρατηγική ενός πολιτικού φορέα και την τακτική που εφαρμόζει στην πράξη. Εάν η ανάλυση της πραγματικότητας και η τακτική που ακολουθείται είναι τυχόν λάθος, αυτό δεν σημαίνει ότι και οι στρατηγικοί στόχοι είναι λάθος και πρέπει να αλλάξουν.

Οι διακηρυγμένες αρχές της 3ης του Σεπτέμβρη

1. **Εθνική Ανεξαρτησία.**
2. **Λαϊκή Κυριαρχία.**
3. **Κοινωνική Απελευθέρωση.**
4. **Δημοκρατικές Διαδικασίες** είναι ακόμη ζητούμενα. Παραμένουν ένα όραμα. Πολλοί θέλησαν να το διαβάλουν ή να ακυρώσουν τη σημασία του, χαρακτηρίζοντάς το τριτοκοσμικό ή λαϊκίστικο. Παραβλέπουν ότι γι' αυτές τις αρχές αγωνίστηκαν λίγο ή πολύ όλες οι προοδευτικές δυνάμεις της Ελλάδας από την εποχή του ΕΑΜ, της ΕΔΑ έως σήμερα, για να μην ανατρέξουμε και στο απώτερο παρελθόν.

Η αλλαγή που διακήρυττε το Κίνημα παλιά είχε σαν βάση και περιεχόμενο αυτές τις τέσσερις αρχές. Αυτή ήταν, όταν πρωτοξεκινήσαμε, η πεμπτούσια του ΠΑΣΟΚ. Ένα Κίνημα αρχών με αυτά τα τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά.

Ας τα ξαναθυμηθούμε αναφέροντας ορισμένα χαρακτηριστικά αποσπάσματα.

Στην συνέντευξη τύπου στις 3 του Σεπτέμβρη ανακοινώνοντας ο Α. Παπανδρέου την διακήρυξη είπε μεταξύ άλλων και τα εξής σημαντικά¹, που προσδιορίζουν επακριβώς την έννοια αυτών των αρχών: « Ανακοινώνουμε σήμερα την εκκίνηση ενός νέου πολιτικού Κινήματος που πιστεύουμε ότι εκφράζει τους πόθους και τις ανάγκες του απλού Έλληνα, ενός Κινήματος που να ανήκει στον αγρότη, τον εργάτη, τον βιοτέχνη, τον μισθωτό, τον υπάλληλο, στην θαρραλέα και φωτισμένη νεολαία μας». Σε άλλο σημείο προσθέτει: «Η ρίζα της συμφοράς βρίσκεται στην εξάρτηση της Πατρίδας μας. Τα επτά μεσαιωνικά χρόνια που πέρασαν με τη στυγνή στρατιωτική δικτατορία και η τραγωδία της Κύπρου δεν αποτελούν παρά μια ιδιαίτερα σκληρή έκφραση της εξάρτησης της Ελλάδας από το ιμπεριαλιστικό κατεστημένο των Η.Π.Α. και του ΝΑΤΟ» και συνεχίζει πιο πέρα: «Η εθνική ανεξαρτησία είναι αναπόσπαστα δεμένη με τη λαϊκή κυριαρχία, με τη δημοκρατία σε κάθε φάση της ζωής του τόπου, με την ενεργό συμμετοχή του πολίτη σ' όλες τις αποφάσεις που τον αφορούν. Μα είναι ταυτόχρονα συνυφασμένη με την απαλλαγή της οικονομίας μας από τον έλεγχο του ξένου μονοπωλιακού και ντόπιου μεταπρατικού κεφαλαίου που διαμορφώνει την οικονομική, την κοινωνική, την πολιτική και την πολιτιστική μας πορεία σύμφωνα με τα συμφέροντα όχι του λαού άλλα της οικονομικής ολιγαρχίας». Σε άλλο σημείο αναφέρεται στην τρίτη αρχή της κοινωνικής απελευθέρωσης ή κοινωνικής δικαιοσύνης: «Γι' αυτό η κοινωνική απελευθέρωση, ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός, αποτελεί τον θεμέλιο λίθο του Κινήματος. Για να απολαμβάνει ο αγρότης το προϊόν του ιδρώτα του και της γης του, για να

απολαμβάνει ο εργάτης, ο βιοτέχνης, ο μισθωτός, ο υπάλληλος, ο απλός Έλληνας το προϊόν του μόχθου του. Για να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά η εντυπωσιακή εισοδηματική ανισότητα ανάμεσα σε γεωγραφικές περιφέρειες και κοινωνικά στρώματα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη Ελλάδα. Για να πάψει η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Για να συμμετέχει ενεργά ο λαός στον προγραμματισμό της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής πορείας της Χώρας.». Πάλι σε άλλο σημείο της εισαγωγικής του ομιλίας τονίζει την τέταρτη αρχή: « Θεμελιακή αρχή του Κινήματός μας είναι η απόλυτα κατοχυρωμένη δημοκρατική διαδικασία – από τη βάση μέχρι την ηγεσία – με απόλυτη ισοτιμία όλων των μελών που θα το στελεχώσουν».

Για την στελέχωση προκρίθηκε τελικά η επαναστατική πρόταση για αυτοοργάνωση, ένα πρωτοφανές γεγονός για τα ελληνικά δεδομένα, με βάση τις αρχές που είχαμε διαμορφώσει και εφαρμόσει μετά από πολλούς αγώνες στο ΠΑΚ αποτελεσματικά:

Αξιοκρατία, εσωκομματική δημοκρατία σε όλα τα επίπεδα, συμμετοχή στις αποφάσεις, ιδεολογικοπολιτική αντιπαράθεση σε συλλογικά πλαίσια και τέλος ανάδειξη της ηγεσίας με γνήσιες δημοκρατικές διαδικασίες.

Η εφαρμογή των αρχών του Κινήματος θα αποτελούσαν την ασφαλιστική δικλείδα ή τη βάση, ώστε η αυτοοργάνωση να μεταπλαστεί σε θεσμοθετημένη και συγκροτημένη πολιτική δύναμη, χωρίς να παρουσιαστούν εκφυλιστικά φαινόμενα.

Μ' αυτές τις ευοίωνες και ελπιδοφόρες προοπτικές ξεκινήσαμε για την μεγάλη αλλαγή. Η διακήρυξη της 3^{ης} Σεπτεμβρη συνόψιζε το ιδεολογικό μας πιστεύω.

ⁱ Βλ. «Διακήρυξη βασικών σκοπών και στόχων του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος εκδ. «Γραφείου Τύπου του ΠΑΣΟΚ».